

Zprávy evangelií nám říkají, že Ježíš sám chápal smysl svého kázání (tedy učení) tak, že jde o dobrou zprávu pro chudé, a také ji především chudým adresoval): jejich je podle něho království nebeské. (Lk 6, 20; podle Lk 4, 17n. přímý odkaz na Iz 61, 1.) Matouš to poněkud mění: jde o chudé duchem (Mt 5, 3). Kázání Jana Křtitele je Matoušem charakterizováno stejně, jako kázání samého Ježíše (jen je na rozdíl od Lukášova podání oslaben resp. vynechán sociální moment, srv. Lk 3, 11n.). Jan říká (Mt 3, 2): Pokání čiňte, nebo přiblížilo se království nebeské. A Ježíš říká (Mt 4, 17): Pokání čiňte, neboť se přiblížilo království nebeské. Marek to potvrzuje a spojuje s evangeliem, tj. s „dobrou zprávou“ (Mk 1, 15): „že se naplnil čas, a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání, a věřte evangelium“. A píše to hned za zprávu o vsazení Jana Křtitele do žaláře (Mk 1, 14): „Když pak byl vsazen Jan, přišel Ježíš do Galilee, káže evangelium království Božího. „Lze z toho vysuzovat, že Ježíš podstatně navazuje na kázání Jana Křtitele, ale proti němu dává navíc velký důraz na chudé (eventuelně „chudé duchem“). Onen doplněk „duchem“ nemusí nutně znamenat jenom spiritualizaci a tím oslabení Ježíšovy zvěsti, jak to někdy bývá interpretováno. Když čteme tuto úpravu v souvislosti celého horského kázání, vidíme vedle lačnicích a žíznících i protivenství trpících také lkajících, tiché, pokojné, milosrdné a čistého srdce, zejména však lačnicí a žíznící po spravedlnosti. V češtině slovo spravedlnost souvisí s řadou dalších slov, zejména s právem a pravdou. V hebrejštině pak významy „pravda“ a „víra“ náležejí nerozlučně k sobě. Snad bychom tedy mohli rozšířit „chudé duchem“ také o ty, kteří lačnejší a žízní po pravdě. To pak připomíná starořeckou legendu o Pythagorovi, který pro sebe odmítl titul SOFOS, moudrý či mudrc, a vytvořil prý jako první pro sebe a pro podobné nové pojmenování FILOSOFOS, totiž ten, kdo nadmíru touží po moudrosti (či po pravdě) a kdo ji nade vše miluje, i když ji nemá, protože je vyhrazena bohu. Nejstarší literární doklad tohoto chápání filosofie najdeme teprve u Platóna, ale také zde (ač Pythagoras není zmiňován) znamená „filosofovat“ nade vše milovat moudrost pro její krásu (Symposion). Platón chápe sloveso FILEIN nejen ve smyslu „milovat“, ale výslovně také jako „toužit“ po něčem, co nemáme: (doplnit). Toto „láskyplné toužení“ po moudrosti či pravdě se nepochybně velmi blíží onomu ježíšovskému „lačnění a žíznění“ po spravedlnosti. Zcela zřejmý je ovšem mnohem hlubší ponor i širší záběr oné „žízně po spravedlnosti“, neboť spravedlnost nás nepřitahuje jen jako cosi nadmíru krásného. Proto můžeme také vztah k moudrosti a pravdě vidět v evangelijní perspektivě založen nikoliv – jak tomu je u Platóna – ve vztahu touhy po všem krásném, tedy ve vztahu povahy estetické, nýbrž jako vztah existenciální, ek-statický (v původním významu). A tak jako zbožnost snadno upadá do pseudozbožnosti a pověrečnosti, tak i láska k moudrosti, pravdě a spravedlnosti lehko upadá buď do objektivistické formálnosti nebo dokonce do nevěrohodné a dokonce lživé sofističnosti. A tak se tu jako naprostá nezbytnost ukazuje nutnost kontroly a kritičnosti resp. sebekontroly a sebekritičnosti, a zajiště i nezbytnost k tomu potřebných nástrojů.

(Praha, 990226-1.)